

Doniosłym wydarzeniem w życiu religijnem, a zarazem narodowym Lublina był przyjazd delegata Ojca św. J. E. Monsignora Ratti.

Dostojny Gość zawitał do naszego miasta z Galicji w dniu 14 września r. 1918. Na granicy djecezji w Dęblinie powitał J. E. Rattiego ks. dyr. Gostyński, imieniem administratora djecezji. W Lublinie na dworcu oczekiwało na dostojnika Kościoła duchowieństwo lubelskie z ks. kan. adm. Kwiekim na czele oraz przedstawiciele władz polskich i austriacko-węgierskich jako też społeczeństwa. Przybywszy z dworca do pałacu biskupiego J. E. Ratti przede wszystkim przyjął duchowieństwo. Dwa dni pobytu w Lublinie J. E. Rattiego zajęły uroczystości kościelne oraz towarzyskie stykanie się ze społeczeństwem. W katedrze poseł Ojca św. do Polski odprawił uroczystą Mszę św.; w kościele po-Dominikańskim, strażnicy relikwi Drzewa Krzyża św., odbyła się wielka uroczystość religijna. J. E. Ratti wizytował Seminarjum duchowne i szkoły. Delegat Ojca św. wszędzie dawał wyraz głębokiej życzliwości papieża dla Polski i jej spraw. Ze swej strony społeczeństwo serdecznie podejmowało apostolskiego wysłannika, dając wyraz swym gorącym katolickim uczuciom i wierności dla głowy Kościoła.

Najdonioślejszym jednak wydarzeniem o charakterze religijnym było mianowanie przez Ojca św. nowego biskupa Lubelskiego J. E. Marjana Fulmana. O nominacji tej i nominacie piszemy dalej osobno.

W zakresie życia politycznego przede wszystkim godzi się przypomnieć lubelskie echa wprowadzenia Najdostojniejszej Rady Regencyjnej w październiku 1917 r.

Na pierwszą wieść o tym tak, doniosłym dla Polski, epokowym wydarzeniu, p. Jan Stecki w imieniu Krajowej Rady Gospodarczej, Głównego Komitetu Ratunkowego, Towarzystwa Rolniczego Lubelskiego i Klubu Polskiego wysłał do Najdostojniejszej Reprezentantki Korony Polskiej depezę hołdowniczą. Jednocześnie takąż depezę wystosowały: Lubelskie Koło Centrum Narodowego, Lubelskie Zjednoczenie Ludowe, redakcja „Ziemi Lubelskiej” i redakcja „Gazety Ludowej”, a w parę dni później Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich. Na depezę grup i redakcji centrowych J. D. reg. Józef Ostrowski łaskawie

odpowiedział własnoręcznem piśmie, wystosowanem do red. „Ziemi Lubelskiej” p. Daniela Sliwickiego, pozdrawiając w niem mieszkańców Ziemi Lubelskiej.

Dnia 28 października odbył się w Lublinie wielki zjazd zwolenników Centrum Narodowego. Przewodniczył na zjeździe red. Daniel Sliwicki w towarzystwie asesorów: inż. Przyłuskiego z Zamościa, rej. Szmigielskiego z Puław i p. Miszewskiego z Chełma oraz sekretarzy: pp. Albina Kozłowskiego i Franciszka Głowińskiego. Referaty polityczne wygłosili politycy warszawscy pp. prof. Kulczycki, red. Popiel i Downarowicz. Po całodziennych ożywionych debatach zjazd powołał do życia organizację okręgową Centrum Narodowego Ziemi Lubelskiej.

W listopadzie, na wezwanie dowództwa wojsk polskich, z Lublina i okolic stawiło się do szeregów stu kilkunastu ochotników.

W grudniu mianowany został przez Radę Regencyjną pierwszy polski gabinet ministrów. W jego składzie na stanowisku ministra spraw wewnętrznych znalazł się p. Jan Stecki, wybitny polityk lubelski, wódz tutejszej narodowej demokracji, ex-poseł do Dumy rosyjskiej, ziemianin, prezes Krajowej Rady Gospodarczej i Głównego Komitetu Ratunkowego, autor szeregu prac ekonomicznych.

W grudniu dokonane zostały wybory do sejmików powiatowych. Do sejmiku lubelskiego wybrani zostali pp. Kazimierz Wojtaszko, Józef Kopeć, Andrzej Koter, Florjan Podgórski, Wojciech Głęb, Andrzej Gągoł, Ignacy Pioś, Antoni Dubowik, Jan Mirosław, Franciszek Pasek, Jan Chrzastowski, Wacław Rzewuski, Jan Kołaczkowski, Tadeusz Rojowski, Juljusz hr. Stadnicki, Teofil Ciświcki, Kazimierz Piaszczyński, Ludwik Nowakowski, Antoni Budny, Józef Sławiński, Stefan Plewiński, Władysław Zawadzki, ks. Józef Żyszkiewicz i Adam Malhome. Do Wydziału Powiatowego zostali wybrani pp. Juljusz hr. Stadnicki, Andrzej Koter, Stefan Plewiński, Kazimierz Wojtaszko, Wacław Rzewuski i Florjan Podgórski.

W styczniu odwiedził Lublin i wizytował szkoły lubelskie—pierwszy królewsko-polski minister oświaty p. Ponikowski.

Luty—pamiętny dla Polski luty 1918 r.—sprowadził grom chełmski, który wstrząsnął całym krajem i narodem, również potężnem i głębokiem echem odezwał się w naszym mieście, nieopodal którego nową linię graniczną

chciała przeprowadzić ręką wrogów, świętokradzko sięgająca po ziemię chełmską, przesiąkniętą krwią męczenników. Na wieść o układzie brzeskim z 9-go lutego, przyznającym ziemię Chełmską i Podlasie Ukrainie zawrzało nasze miasto i odruchowo podniosło gromki głos protestu.

W dniu 12-go lutego zamarła praca i życie handlowe w starym trybunalskim grodzie na znak żałoby, a zarazem, chęci walki całego społeczeństwa o kresy. Przez miasto, świętujące tak solidarnie i podniosłe jak nigdy poprzednio, po uroczystem nabożeństwie w katedrze, przeciągnął wielki, ogólno-narodowy, manifestacyjny pochód.

Rada miejska odbyła uroczyste posiedzenie. Radni zebrali się w komplecie. Galerję tłumnie wypełniła publiczność. Po ostrych przemówieniach przedstawiciele poszczególnych grup Rada wśród podniosłego nastroju solidarnie uchwaliła odczytaną przez prezydenta Bajkowskiego rezolucję, protestującą przeciwko gwałtowi chełmskiemu i uchwalającą zerwanie przez Radę miejską i Magistrat stosunków z okupantami.

W naszym również mieście zawiązana została w związku z zamachem na kresy, organizacja Straży Kresowej i Funduszu kresowego, które szybko i rażno zabrały się do skupiania i organizowania sił polskich na kresach i dotychczas wielkie już w tym kierunku położyły zasługi.

Sprawa chełmska wywołała przejście części Legionów do gen. Muśnickiego, a w związku z tym zwinięcie Stacji zbiornej Legionów w Lublinie, gdzie z polskich instytucji wojskowych ocalał tylko Główny Urząd Zaciągu.

Sprawa chełmska pociągnęła za sobą dalej ustąpienie ze swych stanowisk na własne żądanie gen. gub. hr. St. Szeptyckiego, szefa Komisarjatu Cywilnego dr. Jerzego Madeyskiego i komendanta powiatu pułk. Obertyńskiego.

W dniu 9 kwietnia odbyły się w Lublinie wybory do Rady Stanu, dokonane przez członków sejmików powiatowych: Lubelskiego, Chełmskiego, Janowskiego, Lubartowskiego i Puławskiego; wybrani zostali pp. Jan Kosior, Felicjan Lechnicki i August Popławski. Później Rada Regencyjna mianowała członkiem Rady Stanu p. Bolesława Sekutowicza, jako przedstawiciela Lublina, ponieważ rozwiązana na kilka dni przedtem Rada miejska nie mogła dokonać wyboru.

Również w dniu 9 kwietnia odwiedził Lublin, celem

złożenia wizyty generał gubernatorowi prezydent drugiego polskiego gabinetu ministrów dr. Jan Kanty Steczkowski.

W gabinecie dr. Steczkowskiego zasiadł drugi minister, swą pracę zawodową i społeczną związany z Ziemią Lubelską i Lublinem. Był nim minister handlu p. Broniewski.

Latem powstały w Lublinie dwie polskie rządowe instytucje: Wydział reemigracyjny i Urząd pośrednictwa pracy.

W roku sprawozdawczym Lublin święcił parę uroczystych obchodów. Najdonioślejszym i najwspanialszym był obchód Kościuszkowski w październiku 1917 r. Obchód ten zorganizował specjalnie przez obywatelstwo nasze wyłoniony Komitet. W dniu obchodu 15-go października Lublin wraz z całą Polską przybrał się odświętnie. Praca ustalała. Polskie dzielnice zostały udekorowane sztandarami i emblematami narodowymi. We wszystkich świątyniach odprawiono uroczyste nabożeństwa. Główne nabożeństwo zostało odprawione w Katedrze przez administratora diecezji ks. kan. Kwiekę; podniosłe kazanie do tłumnie zgromadzonych wiernych i delegacji wszystkich społecznych instytucji wypowiedział ks. prof. Krasuski, a do zgromadzonych przed świątynią przemówił jeden z OO. Jezuistów.

Po nabożeństwie z przed Katedry ruszył przez ulice miasta wspaniały, dziesiątki tysięcy osób liczący pochód narodowy. W różnych punktach miasta przemawiali; włoścjanin Supryn z Dysa, prezydent Bajkowski przy odsłonięciu tabliczki na ul. Kościuszki (przemianowanej z ul. Gubernatorskiej), także włoścjanin Górny oraz p. Sekutowicz przy odsłonięciu pamiątkowej tablicy kościuszkowskiej w ścianie gmachu Muzeum Lubelskiego. Popołudniu w pięknie przystrojonej sali Rady miejskiej odbyła się uroczysta akademja, na której przemawiali, pp. prez. Bajkowski, prof. Świerczewski i prof. Mączewski. Uroczystości 15-go października zakończyło przedstawienie w Teatrze Wielkim. Poza tem odbył się szereg okolicznościowych, kościuszkowskich uroczystości w szkołach i instytucjach społecznych. Pisma lubelskie w dniu 15 października wydały specjalne numery kościuszkowskie.

W tydzień po obchodzie w sali Szkoły Handlowej Męskiej została otwarta Wystawa Kościuszkowska, która zgromadziła dużo ciekawych pamiątek, odnoszących się do

Naczelnika i jego epoki. Z przedstawień i znaczka podczas obchodu kościuszkowskiego zebrano 10300 kor., które nazwano Funduszem kościuszkowskim. Fundusz ten ma zapoczątkować budowę wzorowego gmachu szkół początkowych.

Dn. 3-go maja odbył się doroczny obchód konstytucji.

W świątyniach odprawiono uroczyste nabożeństwa, wygłoszono odczyty o konstytucji; wieczorem w Teatrze Wielkim odbyło się przedstawienie galowe. W ciągu tygodnia odbywała się Wielka kwesta majowa, która ze znaczków, odczytów i przedstawień przyniosła poważną kwotę na cele szkolne i oświatowe.

W grudniu Lublin uczcił specjalnym obchodem 50-cioletnią rocznicę zgonu Artura Grottgera. Obchód przygotowany przez specjalny Komitet, rozpoczął się w niedzielę dn. 9 grudnia odczytem prof. Mączewskiego o twórczości Grottgera. W dniu rocznicy t. j. 13 grudnia ks. rektor Jan Władziński odprawił w kościele po-Wizytkowskim okolicznościowe nabożeństwo, które zgromadziło liczną publiczność, wieczorem zaś w Teatrze Wielkim odbyło się specjalne przedstawienie. Oprócz tego komitet wydał jedniniówkę grottgerowską.

* * *

Przechodząc do spraw i życia społecznego—omówmy działalność Rady miejskiej.

Na początku października odbyła ona szereg ciekawych posiedzeń, poświęconych sprawie budżetu miasta. Przed wojną budżet Lublina wynosił do 200000 rb. rocznie, w roku zaś 1917 doszedł do miliona paruset tysięcy rubli. Niestety budżet z r. 1916 wykazał 210000 rb. a budżet z 1917 r. — 300000 rb. deficytu. Deficyty te i stale rosnące, głównie pod wpływem warunków wojennych, wydatki skłoniły Radę miejską do uchwały o zaciągnięciu wielkiej pożyczki miejskiej, którą wyjednał w wysokości 2500000 marek rajca finansowy mec. Wyszyński; pożyczki udzielił miastu naszemu na dogodnych warunkach Bank Spółek Zarobkowych w Poznaniu. Po rozpatrzeniu projektu budżetu na r. 1917 Rada miejska projekt ten zatwierdziła. Projekt przewidywał w dochodach 983,908 rb. 23 kop., w rozchodach zaś 1,267,706 53 kop.

W połowie października ustąpił ze stanowiska II-go wiceprezydenta miasta mec. Jan Turczynowicz, sprawny i energiczny administrator ważnych działów miejskiej gospo-

RADA MIEJSKA.

PREZYDENT: Jan Turczynowicz.

WICEPREZYDENCI: I. Czesław Szczepański.

II. Stanisław Dylewski.

R A D N I:

KURJA I-a.

Ks. Krasuski Florjan, Turczynowicz Jan, dr. Modrzewski Jan, Kuliński Mieczysław, Borkowski Juljan, Moritz Wacław, Wyszynski Aleksander, Szczepański Czesław, Wodzinowski Feliks, dr. Brzeziński Adam, Arlitewicz Józef, Kuczyński Alojzy.

KURJA II-a.

Miller Teodor, Mastalerz Kazimierz, Szolc Gustaw, Kipman Jakób, Nisenbaum Luzor, Goldman Chuna, Frank Bencion, Fajnzylber Izrael, Altman Szloma, Herszman Jakób, Klajn Zacharjasz, Elfenbein Noech.

KURJA III-a.

Dr. Majewski Adam, Borkowski Stanisław, Radzki Adolf, ks. Stodulski Piotr, Korsak Aleksander, Skurzyński Władysław, Czajkowski Bronisław Węgrzecki Walery, Pignan Jan, Finkelsztejn Saul, dr. Zajdenman Mojżesz, Tenenbaum Berek.

KURJA IV-a.

Moskalewski Feliks, Kozubowski Feliks, Dylewski Stanisław, Górski Telesfor, Radzikowski Waclaw, Swierczewski Kazimierz, Osiński Saturnin, Hilsberg Aleksander, dr. Tenenbaum Hersz, Kacenielenbogen Izrael, Rechtszajt Henoch, Frank Abram Hersz.

KURJA V-a.

Kussyk Stanisław, Sielski Franciszek, Kubecki Ignacy, Kunicki Władysław, Dreszer Zygmunt, Chyła Józef, Fenert Franciszek, Jensen Feliks, Woźniak Józef, Nałęcz Jan, Sztrygler Eljasz, Langfus Chaim.

